

MALATYA YÖRESİ MÜZİKLERİNİN KÜLTÜREL KİMLİĞİ

A.Metin KARKIN

Prof. Dr. , İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi
Müzik Bölümü, Müzik Bölüm Başkanı.
(e-posta:mkarkin@inonu.edu.tr)

Derya KARABURUN

Arş. Gör. , İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi
Müzik Bölümü.(e-posta:dkaraburun@gmail.com)

Özet

Bu araştırmada, Malatya yöresel müziklerinin karar sesleri, dizi, seyir, makam, usul, konu işlevleri bakımından incelenmesi, yörenin sosyo-kültürel ve ekonomik yapısı araştırılıp, kültür müzik ilişkisi içinde Malatya yöresi müziklerinin kültürel kimliği ve genel karakterinin tespiti amaçlanmaktadır. Araştırma ayrıca Malatya yöresi müziklerinin karakterinin tespit edilmesine imkân sağlaması, Türk halk müziğinin genel yapısının ortaya çıkarılmasında Malatya yöresine ait bilgiler vermesi bakımından önemlidir.

Araştırmada, Malatya İlinin coğrafi konumu, kültürel yapısı üzerinde genel olarak durulduktan sonra, Malatya yöresel müziğini ele almak üzere ‘kültürel kimlik’, ‘etnisite’ ve ‘folk müziği’ ilişkisi üzerinde durulmuştur. Tıpkı diğer yöresel kültür ürünleri gibi, yöresel müziklerin, kültürel kimliğin ve etnisitenin bir temsili niteliğinde olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Malatya, Kültürel Kimlik, Yöresel Müzik, Etnisite

THE CULTURAL IDENTITY OF MUSICS IN MALATYA VICINITY

Abstract:

In this study, it is aimed to investigate the regional music of Malatya in terms of the functions of tune sounds, scale, melodic development, mode (makam), tempo and on the socio-cultural, economical structure of the region as well as to identify the cultural identity and common characteristics of Malatya vicinity. The study is also significant in defining the features of music in Malatya, informing us of the vicinity in order to reveal the general frame of Turkish folk music.

In general view, the study is focused on the location and cultural patterns of Malatya city in addition to the specific look into the relationship among the ‘cultural identity’, ‘ethnicity’ and ‘folk songs’ in order to revise the local music of Malatya. It has been concluded that regional music is a representative for cultural identities and ethnicity like other cultural components.

Keywords: Malatya, Cultural Identity, Regional Music, Ethnicity

1-Giriş

Müzik, duygu ve düşüncelerin seslerle anlatıldığı, başka bir deyiş ile de sesin ve sessizliğin belirli bir zaman aralığında ifade edildiği sanatsal bir formdur. Tarihsel dönem, bölge, kültür ve kişisel beğenilere bağımlı olarak ele alındığında müzik, bölgesel ve kültürel anlamda önemli benzerlikler ve farklılık gösterebilmektedir.

Kültür, bir bütündür. İnsanın yarattığı her şey bu bütün içinde yer alır. Geniş anlamıyla kültür denilince insanlar, insan toplulukları, toplumlar ve

tüm insanlık tarafından oluşturulup geliştirilen, yaşam tarzlarının yaşam biçimlerinin her biri, toplamı, tümü veya bütünü anlaşılır.

“Müzik kültürü ise, toplumun bir üyesi olarak insanoğlunun genel kültürün yanında kazandığı müzik sanatına ilişkin bilgi, beceri, tutum ve davranışlar ile müzik ortamlarında geçerli ahlak kuralları, gelenekler ve benzeri diğer yetenek ve alışkanlıkları kapsayan karmaşık bir bütündür.” (Günay, 2006: 99)

Anadolu, coğrafi açıdan farklı bölgelere sahiptir. Bölgelerdeki ortak özellikler, aynı duygu ve düşünceler ortak olaylar, türkülerin sözlerinde ortak bütünlük olarak görülse de, ezgi, ritm, çalım şekli ve söyleniş biçimi farklılık göstermektedir. Dünya toplumlarında ise kültür, tarih coğrafi konum ve sosyal-ekonomik yapı farklılıkların belirleyici özellikleridir.

“Sözü ve müziği ile Türk halkının kültürünü, tarihini, coğrafi konumunu ve sosyal-ekonomik yapısını en belirgin en canlı biçimde yansıtan öğeler, ozanlar ve daha sonra da aşıklar tarafından tarihin akışı ve anonimlik özelliği içinde bestelenen türküler, ayrıca deyiş, dil, edebiyat, giyim, el işi, inanışlar halk hekimliği, seyirlik oyunlar, gelenekler, görenekler, köy hayatı ve köy hayatı töresinin yarattığı çeşitli halk oyunlarıdır.” (Budak, 2006: 12)

Toplumları ve toplulukları ifade eden en önemli unsurların kültür ve müzik olduğu gerçeğinden yola çıkıldığında, milletlerin varlığını sürdürebilmeleri için, en başta kültürlerine ve yerel müziklerine önem vermeleri onları yaşatmaları ve yaygınlaştırmaları gerektiği söylenebilir.

2-Kültürel Kimlik

Her eser, içinde olduğu toplumu yansıtır ve bu yüzden kültüre yönelik bilgiler verir. Toplumun kültürel kimliği ve sosyo-ekonomik yapısı müzik sanatına da yansır. Bu nedenle ilk olarak kültür-kimlik ve kültürel kimlik kavramlarının anlamlarını iyi kavramak gerekir.

Kültür, kendisini var eden değişkenlerin (kurumların) genellenmiş soyut terimidir. Bu durum kültürün en az kendisini oluşturan değişkenlerin

sayısı kadar birbirinden az çok farklı açılardan tanımlarının yapılabileceğini göstermektedir.

“Kültür; Bir halkın ya da bir toplumun maddi ve manevi alanlarda oluşturduğu ürünlerin tümü; yiyecek, giyecek, barınak, korunak gibi temel ihtiyaçların elde edilmesi için kullanılan her türlü araç- gereç, uygulanan teknik; fikirler, bilgiler, inançlar; geleneksel, dinsel, toplumsal, politik düzen ve kurumlar; düşünce, duyuş, tutum tüm davranış biçimleri; yaşama tarzı”(Örnek, 1971: 148).

“Kimlik, kısaca kişilerin ve çeşitli büyüklük ve nitelikteki, toplumsal grupların “kimsiniz, kimlersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplardır” (Güvenç, 1993: 3)

Kimliğin kültürel ve sosyal bir yönü de vardır. Bu yönü şu şekilde açıklanabilir: İnsanları tüm canlılardan farklı kılan en belirleyici özellik kültür yaratmalarıdır. Ancak, insanlar farklı çevresel etkenlerin yarattığı farklı olaylarla farklı olmuş sistemlerle çevrilidir ve bu sistemlerin, olayların üstesinden gelebilmesini sağlayacak uyarlanma süreçleri farklı kültürlerin oluşmasına yol açmıştır. İnsanı toplumsallaştıran, doğmuş olduğu kültürün onu doğuşundan itibaren biçimlendirmesi ve değiştirmesidir. Dolayısıyla kimlik, kültür ortamının edindirdiği davranış biçimleriyle ifade edilir. Başka bir deyişle kimliğin ifade edilmesini sağlayan davranış formları, kültürel ortam içinde insanlar tarafından istemli veya istemsiz olarak edinilir. Kimliğin sosyal davranışlara ait olan yönü genelde ‘kolektif kimlik’, ‘kültürel kimlik’ ya da ‘etnik kimlik’ gibi kavramlarla adlandırılmaktadır.

Kültürün en önemli bileşenlerinden biri olarak müzik, özellikle kültürel kimlik analizinde, araştırmacılar için önemli ipuçları barındırmaktadır. “Müzik, kimliğimizi oluşturan kültürün, simgeler ve davranış biçimleriyle dışavurumudur. Toplumsal bir varlık olan insan, sosyal çevresi ile iletişim için geliştirilen sözcüklere sesler aracılığıyla duygularını, düşüncelerini, deneyimlerini anlatan değişik anlamlar yükleyerek müziğin temel yapısını oluşturmuştur. Bu anlamların diğerleriyle paylaşılmaya başladığı anda müzik toplumsallaşmaktadır” (Kaplan, 2005: 78).

Müzik sanatı ve müziğin toplumdaki etkileri söz konusu olunca; içinde müzikle ilgili öğretim alanları olan tüm okullar, müzik üreten gruplar, kuruluşlar, kullanılan çalgılar, dinleti salonları, müzik dinleme alışkanlıklarımız, konserlerde uyduğumuz görgü kuralları, elektrikli müzik araç ve gereçleri vb. insan ürünü olarak onun kültürünün parçalarıdır.

Merriam, kültür içinde müziğin incelenmesinde alan çalışmasının önemli olduğunu vurgular. Müzik-kültür ilişkisini araştıran her insanın ham maddeleri toplamak, etkili bir çalışma yapmak ve onu faal durumda gözlemlemek için alan çalışmasına gereksinimi vardır, açıklamalarıyla bu düşüncesini dile getirir (Rice, 1987:469-488).

Toplumsallaşan insanın diğer insanlarla uyumlu yaşamasını sağlayan, onlarla paylaştığı ve yaşadığı kültürdür. Bu birliktelik algısı, aynı kültürü paylaşan insanlar arasındaki bu uyum, aslında “kimlik” dediğimiz bir gereksinim ile sağlanmaktadır. Ancak toplumsallığın sınırları genişledikçe, çevreye, yaşam şartlarına ve inançlarına göre kimlik düşünceleri çeşitlenmekte, farklılaşmakta ve çoğalmaktadır.

Müzik, kültürel kimliğin bir devamı olduğu için, insanların elbirliği ile üretip tükettikleri kültür ürünleri arasında müziksel olanlar önemli bir yere sahiptir. Müzik, güzel sanatların bir dalı olarak kültür kavramı içinde, diğer kültürel değişkenlerle birlikte incelenmelidir.

2.1-Kültürel Kimlikte Yöresel Müzikler

Yöresel müziklerin tanımını; belirli bir yöreye ait belirli çalgı aletlerinin, o yöreye has belirli şive karakterlerinin kullanıldığı müzik türü olarak yapabiliriz.

“Her kültürün/topluluğun içyapısını anlatan ve bireyler arasında duygusal bütünleşme sağlayan müziği vardır. Örnekler sıralanamayacak kadar çoktur. Bunlardan bazıları, yeşil pop, Tasavvuf, Anadolu pop, club, rock&roll, heavy metal, punk, blues, kanto, tango, caz, disko v.s. (Kaplan, 2005: 81).” Dolayısıyla, yalnızca farklı toplulukların değil, farklı etnisitelerin de kendilerini ifade ettikleri bir müzik türleri, gelenekleri ya da

biçimleri de vardır ve bu farklı biçimler, folk müzikleri gurubuna giren bölgesel müzik türleridir.

“Dünya toplumlarının farklılıklarının belirleyici özellikleri, kültür, tarih, coğrafi konum ve sosyal-ekonomik yapıdır. Sözü ve müziğiyle, Türk halkının kültürünü, tarihini, coğrafi konumunu ve sosyal-ekonomik yapısını en belirgin, en canlı biçimde yansıtan öğeler, ozanlar ve daha sonra da âşıklar tarafından tarihin akışı ve anonimlik özelliği içinde bestelenen (yakılan) türküler, ayrıca deyiş, dil, edebiyat, giyim, el işi, inanışlar, halk hekimliği, seyirlik oyunlar, gelenekler, görenekler, köy hayatı ve köy hayatı töresinin yarattığı çeşitli halk oyunlarıdır. Bu öğeler Türk halkının değer dizgesinin bir görüntüsüdür ya da Türk halkı bu değer dizgesinin bir görüntüsüdür” (Budak, 2006: 12).

“Müzik belli ritimler, ses düzenleri ile dinleyicide “çağrışımlar” yapıp, onda bireysel duygular ve heyecanlar yarattığı, yaşantıyla köprüler kurabildiği oranda benimsenebilir. Kullanılan dil, seçilen sözcükler ve bu sözcüklerin hangi ses perdesine nasıl yerleştirildiğini tespit etmek, o kültürel yapıdaki müziksel anlatımı kavramamıza yardımcı olabilecektir. Ezgisel yapıdaki duygunun anlamı, kültürel birikime ve değerlere göre değişim gösterecektir” (Kaplan, 2005: 61).

Çeşitli öğelerden oluşan kültür sistemi içinde müzik, sadece bir öğedir ve diğer kültür kurumları ile sıkı bir işbirliği içindedir. Herhangi birinde olan bir değişiklik, sistemi oluşturan tüm öğeleri ve müziği etkiler (Güvenç, 1979: 109).

Anadolu, coğrafik açıdan da birbirinden çok farklı bölgelere sahiptir. Bölgelerdeki ortak özellikler, aynı duygu ve düşünceler, ortak olaylar, türkülerin sözlerinde ortak bütünlük olarak görülse de, ezgi, ritim, çalım şekli ve söyleniş biçimi farklılık gösterir ve bu ortak duygular farklı şekillerde ortaya çıkar.

3.-Malatya'nın Tarihi ve Coğrafi Konumu

Malatya; Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Havzasında ve Adıyaman, Malatya, Elazığ, Bingöl, Muş, Van çöküntü alanının güneybatı

ucunda yer almaktadır. Çevresini doğuda Elazığ ve Diyarbakır, güneyde Adıyaman, batıda Kahramanmaraş, kuzeyde Sivas ve Erzincan illeri çevirir.

İl topraklarının yüzölçümü 12.313 km² olup, 35 54' ve 39 03' kuzey enlemleri ile 38 45' ve 39 08' doğu boylamları arasında kalmaktadır. Malatya, Sultansuyu ve Sürgü çayı vadileri ile Akdeniz'e, Tohma Vadisi ile İç Anadolu'ya, Fırat Vadisi ile Doğu Anadolu'ya açılarak bu bölgeler arasında bir geçiş alanı oluşturur. Malatya'nın biri merkez olmak üzere 14 ilçesi vardır.

“Ezgi sözlerinin istediği davranışlar, içerikleri, müziği kullanma alanları, işlevi, sembolik gücü, bütünleştirici ve ayırıcı gücü, estetik ölçüleri, kültür tarihine koşut müzik tarihi, besteciler, yaşamları, müzik ve kültür değişim oranları vb. sorunlar kültür-müzik dengesinin kavranması ile mümkün olabilecektir” (Demirsipahi, 1998, ders notları). Bu nedenle bir yörenin müziğini incelemeyen önce sosyo-kültürel yapısını iyi anlamak gerektiğini söylemek mümkündür.

3.1-Malatya Yöresi Müzik Kültürü

“Müzik Kültürü; toplumun bir üyesi olarak insanoğlunun, genel kültürün yanında kazandığı müzik sanatına ilişkin bilgi, beceri, tutum ve davranışlar ile müzik ortamlarında geçerli ahlak kuralları, gelenekler ve benzeri diğer yetenek ve alışkanlıkları kapsayan karmaşık bir bütündür”(Günay, 2006: 99).

Etnomüzikoloji, bir toplumun müziğini incelerken, “o” müziğin, kendine özgü yaşadığı ortamı göz önünde bulundurarak, müziği olduğu kültürel bağlamda anlamaya çalışmak durumundadır. Etnomüzikolog, eserin yapı bütünlüğü; hangi koşullarda nasıl olduğu; dinleyicinin müzik dinleme davranışları; müziğin icra edildiği ortamlar; müziksel icra, müzisyenler, dinleyiciler ve ilgili unsurları inceleyerek tek tek eserlerden elde ettiği verilerle kültür-müzik ilişkisini açığa çıkarma olanağı bulabilir. Türküler, Anadolu'nun tarihsel ve sosyolojik gelişimini, yöresel ayrımlarına uygun olarak içinde barındırmaktadır.

Malatya ve yöresi, Türk halk müziği coğrafyasının Doğu kısmında bulunmaktadır. Elazığ, Diyarbakır, Adıyaman, Maraş, Sivas, Erzincan illerle sınırlı oluşu ve çevre illerden etkilenmiş olması, müziksel ve kültürel açıdan farklı yöresel özellikler taşımasına neden olmuştur.

Malatya yöresindeki halk müziği ve geleneksel oyunları; çeşitli ve ilginçtir. Türküleri Anadolu'nun her köşesine yayılmıştır. Oyunlarda ve türkülerde, ilçeden ilçeye değişiklik görülse de ortak özellikler belirgindir. Ağız, tavır ve ritmik yapı yönünden ezgilerde alışılmamış özellikler görülür. Bu bölgede uzun havalar yaygındır.

Bağlama, cura, çöğür, kemane, zurna (diğer bölgelere göre daha kısadır), çığırtma, kaval, dilli düdük, davul, tef en çok görülen sazlar arasındadır. Halk oyunları ise genelde davul-zurna ve davul-klarnet eşliğinde oynanır.

Toplumları ve toplulukları ifade etmedeki en önemli unsurların kültür ve müzik olduğu gerçeğinden yola çıkılırsa eğer, milletlerin varlığını sürdürebilmeleri için en başta kültürlerine ve yerel müziklerine önem vermeleri, onları yaşatmaları ve yaygınlaştırmaları gerektiği söylenebilir. Hoşsu' ya göre "Her ulusun kendi halkının genel folklor kuralları içinde oluşan bir sanatı vardır. Örf, adet ve gelenekler içinde doğan bu halk sanatı, ezgi ve ritimden oluşmuşsa 'halk müziği', söz ve şiirden oluşmuşsa 'halk edebiyatı', eğer bir takım ritmik hareketlerden oluşmuşsa 'halk oyunları' adı altında kültür varlığını gösterir" (Hoşsu,1997: 3).

Türkülerin özelliklerinin ve şive karakterlerinin tespit edilmesi ile değişik yerlerdeki toplumlar arasında bağlar kurulabilir. Çünkü: Türküler değişik toplumlarda değişik karakterler göstermekte, toplumların şive, karakter, düşünce, inanç, yaşayışlarını ve olaylarını yansıtmaktadırlar. Bu açıdan türkülerin menşeinin ve özelliklerinin iyi tahlil edilmesi ve yöresinin doğru olarak yazılması gerekmektedir.

Türkü genel olarak; "daha çok hece vezni, az da olsa aruz vezni ile yazılmış Türk Halk Edebiyatı'na ait sözlerin, genel olarak basit, kolayca anlaşılabilir ve küçük soluklu ezgilendirilmesi sonucu oluşur. Bu ezgilerin en önemli özelliği, genel olarak bezekli oluşları yanında, yoğun sekileme

içermesidir. Türkü aynı zamanda Türk Halk Edebiyatı'nda bir şiir türünün adıdır" (Akdoğan, 1996: 149,150).

Bir başka tanımda ise: "Türk sözcüğünün sonuna Arapça "ile" eki olan i'nin eklenmesi ile türetilmiştir. Bir nazım biçimi ya da halk şiirinin türlerinden biri olarak tanımlanan türkünün öteki halk şiiri türlerinden farkı ezgisinden gelir. Örneğin koşma türündeki bir şiir, türkü ezgisi ile söylenince türkü sayılır. Bu yüzden halk arasında ezgi ile söylenen bütün halk şiirleri türkü olarak görülmüştür" (Say, 1992: 1233). Konya türküsü, Trakya türküsü, Ankara türküsü vs. gibi önlerine konulan il ve yöre adlarıyla da kendi içlerinde sınıflandırılan türküleri içerisinde Malatya türküleri kendine özgü bir yapıya sahiptir. Bu nedenle Malatya ve yöresi türküleri Türk halk müziği coğrafyasında önemli bir yer tutar.

Malatya; Elazığ, Erzincan, Kahramanmaraş, Sivas ve Diyarbakır illeri ile çevrilidir. Malatya ve komşu illeri türkü dağarcığı bakımından oldukça zengindir.

Malatya ilinin türkülerini genel halk musikisi tasnifinde olduğu gibi uzun havalar, kırık havalar diye iki grupta toplayabiliriz. Kırık havalar içerisinde değerlendirilen semah türü sözlü mistik ezgilerin de ayrı bir yeri olduğunu unutmamak gerekir. Türkülerin sözlerinde genellikle 7'li, 8'li, 11'li hece ölçüleri kullanılmıştır.

Ağıtlar, kına türküleri, aşk ve seveda türküleri, iş türküleri, tabiatı konu eden türküler ve gurbet türküleri, nasihat verici türküler, nefesler, deyişler konu itibarıyla Malatya halk ezgilerinin temelini teşkil eder.

Bunun yanında yörede yaşanan tabiat olayları, doğal afetler ve yörenin coğrafi konumu da türkülere konu olmuştur. Doğanşehir ilçesinde dere havalarını görmekteyiz. İcrası yapılan türkülere yöre halkı '**Dere havası**' adını vermiştir. Bu havalar daha çok Doğanşehir ilçesinin akarsu, dere bakımından zengin olması ve kış aylarında sel felaketi sonucu bu yöredeki halkın yakınlarını kaybeden kişilerin uzun havaya benzer, bu havayı icra etmeleri ile ortaya çıktığını görmekteyiz. Bu durum, bölgesel coğrafya ve müzik kültürü ilişkisine verilebilecek güzel bir örnektir. Bu olaylar kimi zaman sel felaketinden ötürü, sele kapılıp giden eş için yakılan ağıt, kimi

zaman yâre olan hasret için karlı dağları konu alan türkü, kimi zaman da kına gecesi kınası yakılan baba evinden ayrılacak kız için, yakılan yüksek eyvanlarda bülbüller öter kına havasında olduğu gibi, duyguların sözlere aktarılışı olarak yöre türkülerinde görülmektedir. Malatya, Doğu Anadolu içinde, gerek Türk-Türkmen popülasyonunu, gerekse Kürt-Arap popülasyonunu içinde barındıran karma etnik yapıdaki bölgelerden biridir. Dolayısıyla Türk-Türkmen popülasyonuna ait bir gelenek olan Türk halk müziği ve kente bağlı olup Araplar ve Ermeniler tarafından nispeten daha çok benimsenebilen Geleneksel Türk Sanat Müziğinin etkin olarak yapıldığı ve birbirinden çokça etkilendiği bir bölgedir. Bu etkilenim, geleneksel müziklerdeki çalgı ve repertuar üzerinde olduğu gibi, dizi isimlendirmesi üzerinde de etkili olabilmektedir. Bunu, bölgedeki dizi isimlendirmelerinin makam olarak mı, ayak olarak mı adlandırılması gerektiği tartışmasında da görmekteyiz.

Malatya merkezde genellikle Türk sanat müziği icra edilmektedir ve eserlerin dizileri makamsal olarak adlandırılır. Bu durumun nedenlerinden biri, Malatya Musiki Cemiyeti adlı müzik kurumunda Türk Sanat Müziği çalışmalarının yoğun bir şekilde süregelmesidir. Bu kurumlarda icra edilen ve seslendirilen eserlerin dizi isimleri makamsal olarak adlandırılmakta, icra edilmektedir. Merkezde müzik yapan icracıların birçoğu Malatya'da bulunan, İnönü Üniversitesi'nin Müzik Bölümü'nde öğrenim gören öğrencilerdir. Bu öğrenciler eserleri icra ederken Türk Halk müziğindeki dizileri makamsal olarak ifade etmektedirler. Fakat ilçelerde Türk Halk müziği icracısı olan âşıklar ayak terimini kullanmaktadır. Türk Halk Müziğinde ayakların çokluğu, uzman görüşlerine ve kaynaklara göre coğrafi açıdan yöreselliğe dayanmaktadır. Çünkü her yörenin (bu yöreler bazen çok dar bir alanı kaplar) saz şairlerinin (âşıklarının) o yöre türküleri için verdikleri isimler vardır.

Yörede genellikle Pir Sultan Abdal, Hayati, Kul Himmet, Sefil Sıtkı, Seyit Meftuni, Âşık Ali Sait Adıgüzel, Âşık Derviş Mehmet'in deyişleri çokça çalınıp söylenmektedir. Âşıklar her sosyal tabakadan çıkabilirler. Onların çoğunlukla para kazandıkları ayrıca bir meslekleri vardır. Bazen boş zamanlarında kendi kendilerine, bazen de başkaları için türkü söylerler. Bu

türkülerin sözlerini aktarırken de çoğunlukla ya bir bağlama, ya da bir divan sazı kullanırlar. Düşünlerde, aile toplantılarında, âşıklar arasında yapılan yarışmalarda, hatta dini törenlerde, ünlü profesyonel âşıkların çalıp söylediği konserlerde, radyo ve televizyonda bir ücret karşılığında icralarını yaparlar.

Bu çalışmanın alanı olan Malatya ve ilçeleri türkülerinin yurt genelinde tanınmasında ise Malatyalı mahalli ve ulusal sanatçıların önemli rolü ve katkısı olmuştur. Bunlardan en bilineni, Fahri Kayahan'dır. Kendi döneminin popüler bir sanatçısı olması ve aynı zamanda büyük bir kitle tarafından sevilmesi, Malatya türkülerini tanıtır ve sevdirmesinde önemli bir rol olmuştur. Malatya türkülerinin oluşumu, aktarılması, günümüze gelişi, çalgının yapısının oluşumu konularında emeği geçen Hakkı ve Necati Coşkun kardeşler, Yüksel Özkasap, Sami Coşkun, Bilal Bozdağ, İlhan Kızılay, Belkıs Akkale, Erol Köker, Selahattin Alpay sanatçılardır. Bu sanatçılarımızın yanında Kemal Keskin, Ufuk Erbaş, Malatyalı Bedo, Cemal Kaya, Bahattin Turan, Udi Nevres Bey, Kemal Çıgırık, Mehmet Sarmış, Erhan Yılmaz, Âşık Hamit Ertaş, Yücel Arı, Hasan Durak, Teslim Budak, Cemal Öztaş, Celal Subaşı, Âşık Mustafa Aksüt, Mehmet Balaban yörenin en bilinen sanatçılarıdır.

Tablo 1: Malatya Merkez Türküleri Yapı Analizi

Merkez						
Türkü Adı	Karar Sesi	Makamı	Seyir Yapısı	Ritmik Formu	Konu İçeriği	
Mevlam Birçok Dert Vermiş	La	Uşak	Çıkıcı	4/4	Ayrılık	
Bahçenizden Bir Taş Attım Vişneye	La	Hüseyni	İnici-Çıkıcı	5/8	Ayrılık	
Kara Tren Gelmez M'ola	La	Uşak	Çıkıcı	2/4	Gurbet	
Malatya'nın Kavakları	La	Hüseyni	İnici-Çıkıcı	4/4	Ayrılık	
Yüksek Ayvanlarda Bülbüller Öter	La	Hüseyni	İnici-Çıkıcı	5/8	Ayrılık	

Tablo 2: Malatya Yöresi Darende Türküleri Yapı Analizi

Darende					
Türkü Adı	Karar Sesi	Makamı	Seyir Yapısı	Ritmik Formu	Konu İçeriği
Su Gelir Lüle Lüle	La	Muhayyer	İnici	4/4	Aşk
Arpa Derdim Süt İken	La	Hüseyni	İnici-Çıkıcı	4/4	Aşk
Kırmızı Gül Goncasını	Sol	Nikriz	İnici-Çıkıcı	2/4	Ayrılık
Değirmenin Postu Dar	La	Hüseyni	İnici-Çıkıcı	12/8	Ayrılık
Dereden Duman Galktı	La	Hüseyni	İnici-Çıkıcı	4/4	Aşk

Tablo 3: Malatya Yöresi Doğanşehir Türküleri Yapı Analizi

Doğanşehir					
Türkü Adı	Karar Sesi	Makamı	Seyir Yapısı	Ritmik Formu	Konu İçeriği
Örene Vardım Ören Höyüğü	La	Hüseyni	İnici-Çıkıcı	Birleşik	Aşk
Elin Vurma Kalbimdeki Yarama	La	Hüseyni	İnici-Çıkıcı	10/8	Aşk
Ayağında Yemeni	La	Hüseyni	İnici-Çıkıcı	4/4	Aşk

Tablo 4: Malatya Yöresi Arapkir Türküleri Yapı Analizi

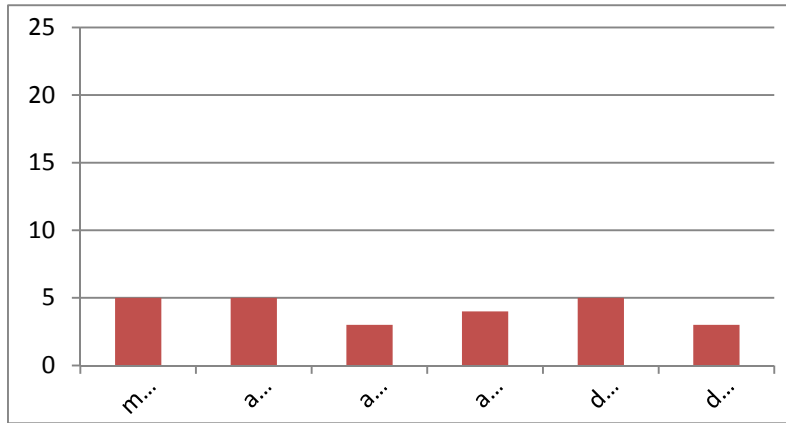
Arapkir					
Türkü Adı	Karar Sesi	Makamı	Seyir Yapısı	Ritmik Formu	Konu İçeriği
Güzel Gel Beri Beri	Si	Müstear	İnici-Çıkıcı	10/8	Didaktik
Dostu Görmeye Geldim	Si	Müstear	İnici-Çıkıcı	7/8	Tasavvuf
Büyük Cevizin Dibi	La	Uşak	Çıkıcı	4/4	Aşk
Atlar Eğlendi	La	Hüseyni	İnici-Çıkıcı	9/8	Ayrılık
Dünya Umuruna Meylini Verme	La	Hüseyni	İnici-Çıkıcı	10/8	Didaktik

Tablo 5: Malatya Yöresi Akçadağ Türküleri Yapı Analizi

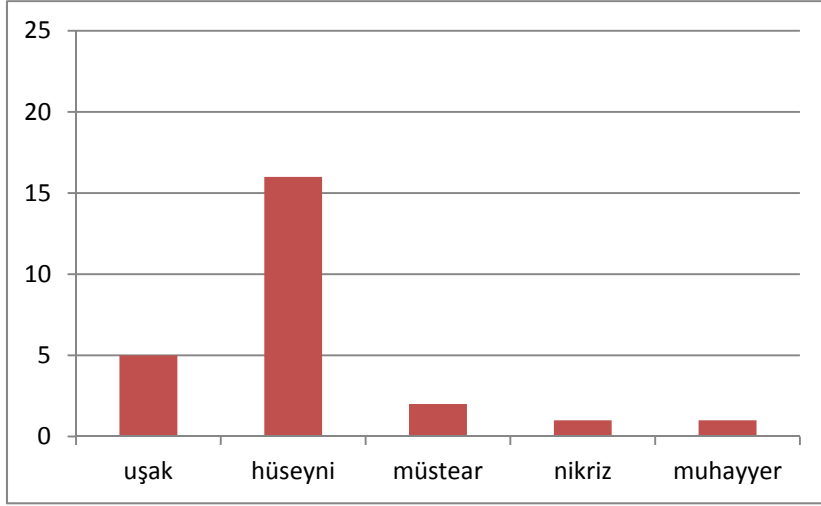
Akçadağ					
Türkü Adı	Karar Sesi	Makamı	Seyir Yapısı	Ritmik Formu	Konu İçeriği
Gine Vedalaştı Dildarı Yaren	La	Hüseyni	İnici-Çıkıcı	4/4	Tasavvuf
Akçadağ'ın Düzüne	La	Uşak	Çıkıcı	4/4	Aşk
Kime Kin Ettin de Giydin Alları	La	Uşak	Çıkıcı	7/8	Ayrılık

Tablo 6 : Malatya Yöresi Arguvan Türküleri Yapı Analizi

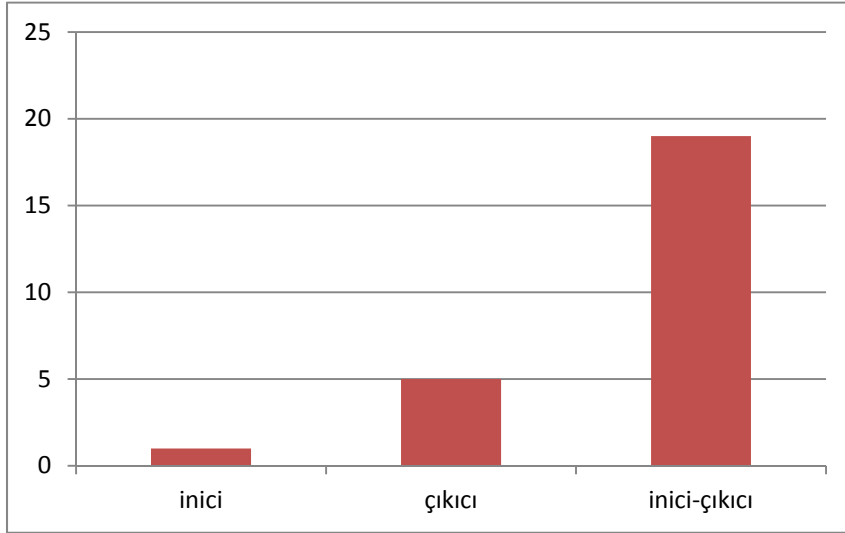
Arguvan					
Türkü Adı	Karar Sesi	Makamı	Seyir Yapısı	Ritmik Formu	Konu İçeriği
Kapının Önünde Önlük Dikiyi	La	Hüseyni	İnici-Çıkıcı	Karma	Aşk
Beni Dertden Derde Saldın	La	Hüseyni	İnici-Çıkıcı	Karma	Aşk
Pınar Seni Neydip Neydip Netmeli	La	Hüseyni	İnici-Çıkıcı	Karma	Ayrılık
Yüce Dağdan Bir Yol İner	La	Hüseyni	İnici-Çıkıcı	Karma	Gurbet

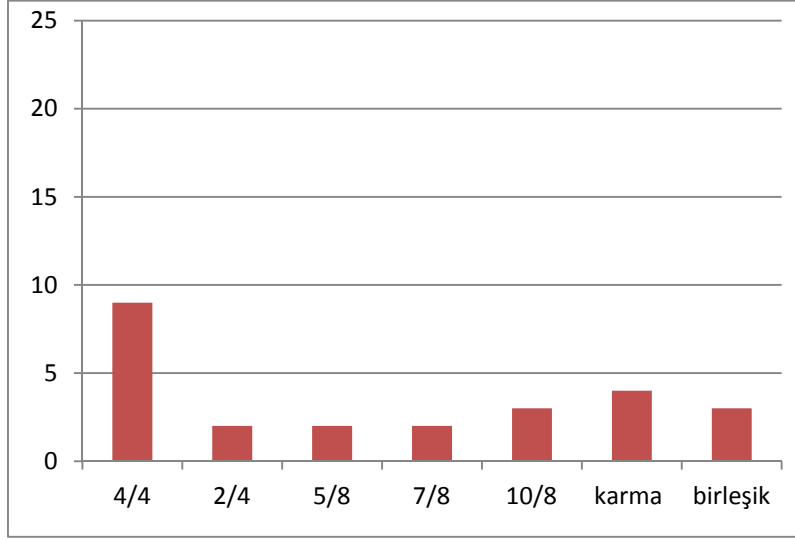
Şekil 1. Malatya ve yöresi türkülerinin 'ilçelere göre dağılımı'

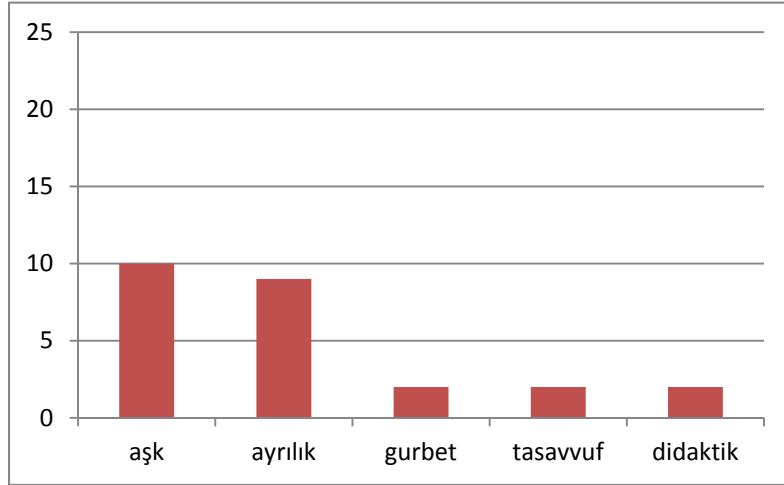
Şekil 2. Malatya ve yöresi türkülerinin ‘Makamı’

Şekil 3. Malatya ve yöresi türkülerinin ‘Seyir yapısı’

Şekil 4. Malatya ve yöresi türkülerinin 'Ritmik Formu'

5. Malatya ve yöresi Türkülerinin 'Konu İçeriği'

4- Sonuçlar:

Malatya Merkez'de bulunan türkü sayısının daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun en büyük nedeni, nüfus yoğunluğu ve Merkez'in evre illerden ilçelerden g almasıdır. Merkez türkülerinin büyük bölümü karar sesi olarak la kararlı ve UŞak, Hüseyini makamlarını içermekte, seyir bakımından inici-çıkıcı ve çıkıcı özellik taŐımaktadır. Konu içeriği olarak çoğunlukla ayrılık ve gurbet teması üzerinde durulmuştur. Genel olarak türküler basit usuller grubunda (2/4, 4/4) toplanmıştır. Bunun yanı sıra 5/8, 6/8, 7/8, 10/8 ve 12/8'lik usullerin kullanıldığı türkülerde vardır.

Darende ilçesinde türkü sayısının fazla oluşu nüfus yoğunluğunun fazla oluşu ile Arguvan ilçesinde ise Alevi- BektaŐi geleneğinin yoğun bir Şekilde yaŐatılması ve kaynak kişilerin, aŐıkların bu ilçede uzun yıllar yaŐamıŐ olması ile açıklanabilir. Bu bölgelerde de türkü karakterine bakıldığında la kararın fazla oluşu göze çarpmaktadır. Bunun yanı sıra diğer kararlı türkülerde vardır fakat sayıca azdır. Makamsal yapı olarak Hüseyini makamı ağırlıklı olup, nikriz ve muhayyer gibi farklı makamlarda kullanılmıştır. Deyişler, Arguvan ve Arapkir ilçelerinde daha yoğun olarak görülmektedir. Genellikle karma usull olup, semahlardaki duygusal çalkantıları yansıtılmaktadır. Konu içeriği olarak çoğunlukla aşk, ayrılık ve gurbet teması üzerinde durulmuştur.

Akarsu, dere bakımından zengin olan yörelerde, kiŐ aylarında sel felaketi sonucu, yöre halkının ve yakınlarını kaybeden kişilerin uzun havaya benzer, bir tür icra ettiklerini görmekteyiz. Doğanşehir'de icrası yapılan bu trklere yöre halkı ' Dere havası' adını vermiştir. Bu gidi doğal afetlerden etkilenen yöre halkının yapmıŐ olduğu türküler Malatya yöresinde görülmektedir. Bu durum, bölgesel oğrafya ve müzik kültürü ilişkisine verilebilecek güzel bir örnektir. Oyun havaları, merkezde ve ilçelerde hemen hemen aynıdır. Bu benzerlik, oyun havalarının tüm kültürlerde ortak bir niteliğe sahip olmasından kaynaklanır. Doğanşehir türküleri genel olarak 'la' kararlı ve hüseyini makamında olup, inici-çıkıcı seyre sahiptir.

Akçadağ ilçesine ait türkülerde uşak makam dizisi içerisinde seyrettikleri, dizinin alt kısmında bulunan dörtlü veya beşli seslerinden seyre başladığı görülmektedir. ‘Makam dizisi’ yönüyle incelediğinde bu dizilerin oluşumunda özellikle hüseyini dizisindeki türkülerini incelediğimiz zaman türkülerin birçoğunda dizilerin bir oktavdan ziyade altı ve yedi sestene oluştuğu, uşak makamı dizisindeki türkülerin ise çoğunluğunun beş sestene oluştuğu görülmektedir. Genel olarak türküler basit usuller grubunda (2/4, 4/4) toplanmıştır.

Malatya Yöresi Müziklerinin Kültürel Kimliğinin ele alındığı bu çalışmada, ‘kültürel kimlik’, ‘etnisite’ ve ‘folk müziği’ ilişkisi üzerinde durulmuş, tıpkı diğer yöresel kültür ürünleri gibi, folk müziğinin de kültürel kimliğin ve etnisitenin bir temsili niteliğinde olduğu saptanmıştır.

Kaynakça

- Ağaladağ, Sabahattin (1988), *En Eski Çağlardan Bizans dönemine kadar Malatya Tarihi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- Akdoğu, Onur (1996), *Türk Müziğinde Türler ve Biçimler*, İzmir, Ege Üniversitesi Yayınları.
- Bryman, Alan (2001). *Social Research Methods*. New York: Oxford University Press Inc.
- Cauvin Jaugues, V. *Kazı Sonuçları Raporu (Toplantısı)* Ankara, 1984 ve Caferhöyük1982 Kazısı Raporu.
- Günay, Edip (2006), *Müzik Sosyolojisi, Sosyolojiden Müzik Kültürüne Bir Bakış*, İstanbul, Bağlam Yayıncılık.
- Güvenç, Bozkurt (1993), *Türk Kimliği, Kültür Tarihinin Kaynakları*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayını.
- Hoşsu, Mustafa (1997), *Geleneksel Türk Halk Müziği Nazariyatı*, İzmir, Kombassan A.Ş.
- Kaplan, Ayten(2005), *Kültürel Müzikoloji*, İstanbul, Bağlam Yayıncılık.
- Hall, Stuart (1990), *Cultural Identity and Diaspora, Identity*, London, in J.Rutherford (ed.).
- Hall, Stuart (1992), *Cultural Identity and Guestion*, , Cambridge, in *Modernity and Futures*.
- Oğuz, Mevlüt (1985), *Malatya Tarihi*, İstanbul.
- Örnek, S.Veyis (1971), *100 Soruda İlkelerle Din, Büyü, Sanat, Efsane*, İstanbul, Gerçek Yayınevi.
- Ramsay, William M. (1960), *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, İstanbul, Meb Yayınları.

- Rice, Timothy (1987), *Toward the Remodeling of Ethnomusicology, Ethnomusicology*.
- Rossmann, B.Gretchen, Rallis, F.Sharon (1998). *Learning in The Field: An Introduction to Qualitative Research*. Thousand Oaks. California: Sage Publications.
- Stepherd, John, P.Wicke.(1997), *Music and Cultural Theory*, Cambridge, Uk And Malden, Ma, Polity Pres.
- Stokes, Martin (1996), *Kural, Sistem ve Teknik: Türk Halk Müziğinin Yeniden İnşası, Dans, Müzik, Kültür, Folkloru Doğru Araştırma Dergisi*, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü.
- Stokes, Martin (1997), *Etnicity, Identity and Music*, Newyork, Berg Ethnic Identities Series.
- Williams, Raymond (1993). *Kültür. İngilizceden Çeviren: Ertuğrul BAŞER*, İstanbul. İletişim Yayıncılık.